

Edward Burnell

**EPITOME || DIALECTICES, QVA SVM=||MA HVIVS ARTIS QVASI || in tabula
spectanda proponitur, in || gratiam pubis Rostochianae || conscripta.|| AVTHORE
EDVVARDO || BVRNELLO BRYTANNO.||**

Rostock: Dietz, Ludwig, 1542

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1697857604>

Druck Freier  Zugang





Cg-1513¹⁻¹³

72.
EPITOME
DIALECTICES, QVA SVM-
MA HVIVS ARTIS QVASI

in tabula spectanda proponitur, in
gratiam pubis Rostochianæ
conscripta.

AVTHORE EDVVARDO
BVRNELLO BRYTANNO.

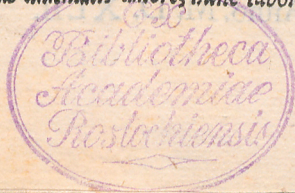


Rostochij Ludouicus Dyetz, excudebat.
Anno. M. D. XLII.

VIRO HVMANISSIMO, AN-
DRAEAE EGERDAE, ROST-
ochianæ Academię rectori eximio, Ed-
uardus Burnellus, Brytannus,
in eadem Academiã greca-
rum literarum profes-
sor. S. P. D.



NON me fugit, uir humanissime, quã-
anãpiti criticorũ iudicio memet subijã-
an, qui artem Dialecticã, à grecis la-
tinisq; uiris, summo studio curãq; tra-
ditã, retractare audeam. Spero tamen,
eos non omnino damnaturos esse hunc
meum conatum, ubi consilium meum intellexerint. Cum enim
in omni scientiarum genere plurimum proffit infirmioribus
puerorum ingenijs, summã artis quasi in tabula descriptã
contemplari, ut postea, in longioribus tractatibus intelli-
gant, ad quæ capita, seu summa genera singula sint referẽda:
tum in dialectica hoc ipsum nõ modo conduãibile, sed et sum-
me est necessarium. Nam in tanta huius artis subtilitate,
preceptionumq; multitudine, imprimis utile est, summa gene-
ra tenere, ad quæ cætera omnia referri queãt. Quando igitur
in arte differendi à nemine hactenus istud factũ deprehende-
rim, p̄poterea q; res sit ab omni ostentatione longe remoti:
ego iuandæ uuentutis amore, hunc laborem, libentissime
subiui,



subiui, & maxime necessaria dialectices præcepta, in quantum
potui compendium contraxi, quasiq; in tabula spectanda proz
posui, vt summam artis, studiosus puer mediocri præceptoris
diligentia facile percipiat, posteaq; in proluxioribus aliorum
de hac arte libris legendis minimo negotio intelligat, ad quos
generalissimos locos, minutiores ille præceptiones pertineant
Tantum itaq; acbst vt aliquid laudis ex hac elucubratiuncula
mihi vèner, vt abunde satis animo meo factum fuerit, si ad
huius artis studiosos aliqua vtilitas promanet. Tibi autem pos
tissimum (Vir humanissime) hoc quantulumcunq; est, ope
ris munus percipi visum est, vt viro partim de me optime merito,
partim huius Academiae Magistratui summo :vt gratius in ma
nus adolescentum prodeat, postquam tuo, viri doctis
simi calculo approbatum fuerit. Vale.

ARGVMENTVM HVIVS COMPENDII.

TRIA sunt generalissima capita, in Dia
lectica, ad quæ, cetera omnia referuntur.
Definitio, Diuisio, & argumentatio. Nam
quum Dialectica ars sit, recte & ordine docē
di, doceamus autem, quæstionem simplicem
uel compositam: Ad simplicem quæstionem
recte docendam & explicandam, inuentæ
sunt definitio, & diuisio. Compositæ uero
quæstioni explicandæ, seruit argumētatio.

A ij

Sed

Sed quia definitio plerūq; ex genere & differētia componitur, aut si differētia non occurrat, ex proprio uel accidēte; ipsum autē quod definitur species appellatur: ideo ad capud definitionis pertinet cognitio uniuersalium, nempe, quid sit genus, quid species, quid differētia, quid proprium, & quid accidens. Quorūq; hec ad diuisionis quoq; caput referantur. Nam quum diuisio (teste Agricola) sit generis in species per differētias diductio, ad diuidendi rationem in primis necessariū est scire, quid sit genus, quid species, quid differētia, & cetera. Cumq; in definiendis rebus genera ex uocum ordinibus seu prædicamentis depromantur: ad definitionis quoq; caput prædicamentorum tractat^o pertinet. Ad tertiu uero caput nempe argumentationē spectat, quicquid de quatuor argumentationis formis, de consequentijs, de fallatijs, de ratione inueniendi medijs, hoc est, de locis traditur. Hec igitur in subsequentibus latius explicabimus.





Vidē Dialectica? Est ars recte & ordine docendi atq; explicandi aliquid. Quid docemus aut explicamus? Quæstionem. Quid est quæstio? Est id de quo quaritur ac dubitatur. Quotuplex ē quæstio? Duplex. Simplex & composita. Quid est quæstio simplex? Quoties de una uoce queritur ac dubitatur, ut quid sit iusticia. Quid est quæstio composita? Quū de integra oratione dubitatur, ut an uirtus per se sufficit ad beatitudinē. Quo modo docetur atq; explicat quæstio simplex? Per definitionem ac diuisionē. Quid est definitio? Est oratio qua quid sit res explicat. Vnde uel ex qua materia componitur definitio? Ex genere & differentia, Vt plurimū. Quid si differentia non occurrat, Nam ut inquit Rodolphus plerarūq; rerum uerē differentia ignotē sunt? Tunc illius loco propriū subiñtiemus. Quid si proprium quoq; desit? Tunc per accidentia aliquid circūscribendū erit, quod differentia locum suppleat. Quid est id quod definitur? Species. Hec enim sola (authore Boethio) definitione illustrari solet. Quum igitur ex precedentibus constet,

A iij

ad defi

ad definitionem recte connectendam, genus & differentiam concurrere, uel interdum loco differentiae, proprium aut accidens, cuius id quod definitur, species appelletur: apprimè necessarium est, ut quid sit genus, quid species, quid differentia, quid proprium, & quid accidens, breuiter ac dilucide declares. Et primum ab indiuiduo incipias, quod improprie predicabile dicitur, propterea quod de uno solo predicatur.

DE PRAEDICABILIBVS,
seu uniuersalibus,

Quid est indiuiduum? Quod grammatici proprium nomen appellant, ut Socrates Plato. Quid est species? Est uocabulum commune multis indiuiduis. Quid est differentia? Qua species a specie differt. Ut homo per rationale differt a bruto. Quid est proprium? Est peculiare alicuius rei officium quod soli alicui species, & omnibus eius indiuiduis, & semper competit. ut hominis proprium est, loqui, aut ridere, hec enim soli homini competunt, & omnibus eius indiuiduis, ut Platoni, Socrati, & omni tempore. Quid est accidens? Quod tum adesse, tum abesse potest, praeter

præter subiecti corruptionē, cui inheret, ut
albedo potest adesse, uel abesse parieti, sine
ipſius corruptōe. Dixisti supra, definitionē
componi ex genere et differentia: uel si desit
differentia, ex proprio aut accidente. Decla-
ra nunc ex qua sylua, hanc materiã sumam⁹,
Prior pars huius materię, uidelicet genus, ex
predicamenti sumitur. Secunda uero pars,
differentia, in plerisq; rebus definiendis, à
proprio rei officio petitur, ut si quis dialecti-
cam definire uelit, hic, gen⁹, nēpe ars, ex pre-
dicamento qualitatis sumitur, differentiam
uero, a proprio huius artis officio mutua-
mur, quod est docere.

DE PRAEDICAMENTIS.

Quid est Prædicamentū? Est ordo uo-
cum communiū, in quo alię predicantur, alię
subijtiuntur, ut ex subiecta diuisione sustan-
tię liquide apparet. Quot sunt Prædicamen-
ta, seu uocum ordines? Decem. Videlicet,
Substantia, Quantitas, Qualitas, Relatio,
Actio, Passio, Vbi, Quando, Situs, Habit⁹.

DE PRAEDICAMENTO

Substantiæ.

Quid

Quid est Substantia? Est receptaculum
accidentium, seu cui accidentia inherēt, ut
parieti inheret albedo, Ethiopini niger color.
Quo modo diuiditur substantia?

SUBSTANTIA.

Corporea. Incorporea,
 Corpus.

Mistum Simplex
 Corpus mistum.

Animatum. Inanimatum.
 Corpus animatum.

Sentiens .i. est Animal. Non sentiens.
 Animal.

Rationale. Irrationale.
 Animal rationale..

Socrates, Plato, Cicero.

DE PRAEDICAMENTO
Quantitatis.

Quid est Quantitas? Est secundū quam
quippiam in partes diuiditur, ut trabs secun-
dum longitudinem, latitudinem, & profun-
ditatem

ditatem in partes diuidi potest, quæ si aufe-
ras, indiuisibilis est. Quæ est summa diuisio
quantitatis? Quod quantitas alia est conti-
nua, alia discreta. Quid est quantitas conti-
nua? Cuius partes continuantur, nec usq; a se
inuicem diuelluntur, ut in linea —. Quot
sunt species quantitatis continuæ? Quinq;.
Linea, Superficies, Corpus, Locus, & Tem-
pus. Quid est linea? Quod solū in longū ex-
tenditur, ut stadium, milliarium, Nam in his
solam longitudinem consideramus, sine ulla
latitudine aut profunditate. Quid est Super-
ficies? Quod tam in longum quam in latum
extenditur, ut iugerum, pes quadratus. His
enim uocabulis non solū longitudinem, ue-
rum etiam latitudinem rei alicuius significa-
mus. Quid est corpus? Est simul longitudo,
& latitudo, & profunditas alicuius rei, Nec
corpus hic intelligi debet ipsa substantia, seu
materia, sed magnitudo cogitatōe disiuncta
a materia seu substantia. Quid est quanti-
tas discreta? Cuius partes diuelluntur, nec
sunt inter se continge, ut partes numeri, ^{1 2 3},
nec enim hæ continuantur ut partes linie —
Quot species sub se comprehendit? Duas,
numerum & orationem. Quid est numerus?

A v Est mul

Est multitudo ex pluribus unitatib⁹ constās.
Quid est oratio? Oratio hic nō accipitur pro
sententia aliqua, aut proūnciato, sed pro syl-
labarum quantitate, quatenus alia longa, a-
lia breuis est.

D E P R A E D I C A M E N T O

Qualitatis.

Quid est Qualitas? Est forma, substan-
tia inherens, a qua & appellationem sumit,
ut Musica ē forma quaedam inherens homi-
ni, a qua etiā musicus appellatur. Quot
sunt species Qualitatis? Quatuor. Quae
est prima? Habitus, hoc est, qualitas qua ali-
quid expedite ac prompte facimus, a natura
primum incoata ac deinde longo usu agendi
confirmata, & absoluta, ut est ars Poetica.
Nam hanc primum incoat natura, deinde as-
sidua Poetarū lectio & exercitatio perficiūt
hanc artem. Quotuplex ē habitus? Duplex,
anini & corporis. Quotuplex est habitus a-
nini? Duplex, uoluntatis & intellectus. Qui
sunt habitus uoluntatis? Qui in uoluntate
consistūt, ut uirtutes et uitia. Qui sunt habit⁹
intellect⁹? Qui in intellectu uersantur, ut sci-
entię, et artes liberales, ut Musica, Arithme-
tica.

Qui

Qui sunt habitus corporis? Qui exercitatio
& motu corporis consistunt, ut Palestrica.
Quæ est secunda species qualitatis? Est nã
turalis potentia, uel impetus alicui⁹ rei agen-
dæ, ut in Achille fuit naturalis potentia, &
impetus ad uirtutem. Contra in Therfite fuit
naturalis ipotentia ad res strenue gerendas.
Cur discernit Aristoteles has potetias ab ha-
bitib⁹? Quia plurimum pdest ea discernere
quæ a natura nobis adsunt, ab his, quæ a no-
bis ipsis acquiruntur. Quæ est tertia species
qualitatis? Est figura, ut Triangulus, Quæ
drangulus.

DE PRAEDICAMENTO relationis.

Quid est relatio? Ad hui⁹ predicamenti
cognitionem, sciendũ est duplicia esse noia,
alia absoluta, quæ possunt intelligi, etsi ad
alia non referantur, qualia sunt in Prædica-
mento substantiæ, qualitatis, & quantitatis:
Alia esse nomina quæ non possunt intelligi,
nisi ad alia referantur, ut pater nõ potest in-
telligi nisi referatur ad filium. Relatiua igitur
sunt, quæ ad alia referuntur, ut dominus
ad seruum, maritus ad uxorem.

DE

DE PRAEDICAMENTO

Actionis,

Quid ē Actio? Est operatio in eo quod subijcitur, ut secare, urere, Hec enim operam suam explicant in lignum uel aliam quamcunq; materiam quæ uel secari uel uri potest

DE PRAEDICAMENTO

Passionis.

Quid est Passio? Est actionis affectus, ut secari, uri, Quum enim aliquid secatur aut uritur, afficitur ab eo quod agit, nempe a secante aut urente.

DE PRAEDICAMENTO VBI.

Quæ uoces pertinent ad predicamentum Vbi? Ad hoc predicamentum referuntur oia uocabula locum significantia, ut theatrum, forum, templum.

DE PREDICAMENTO QUANDO.

Quæ uoces pertinent ad predicamentum Quando? Ad hoc predicamentum pertinent omnia uocabula tempus significantia, ut Annus, Mensis, Dies, hodie, heri.

DE PRE

DE PRAEDICAMENTO SITVS

Quæ uoces pertinent ad prædicamentū
Situs, Omnia uocabula significantia modū
positi corporis, ut iacere, sedere, stare, accū-
bere. Quæ uoces referuntur ad prædica-
mentum habitus? In hoc prædicamento, locū
habent noīa uestium, ut toga, tunica, pileus.

DE SECVND A PARTE SIM- plicis alicuius quæstionis explican- dæ, nempe, Diuisione.

Dixisti supra, ad simplicē quæstionem ex-
plicandam, inuentam esse definitōem,
& diuisionem. Preterea quid sit Definitio, &
unde eius materia sit petēda, iam explicuisti.
Restat, ut secundum membrum simplicis ali-
cuius quæstionis explicandæ, uidelicet diuisio-
nem declares. Quid est diuisio? Est sectio
unius in plura. Quot sunt formæ diuiden-
di? Quatuor: Quæ est prima formæ diuiden-
di? Quum genus diuiditur in species, ut ani-
mal, in hominem, & brutum. Quæ est Se-
cunda forma diuidendi? Quum totū in par-
tes distribuitur, ut quum quis corpus homi-
nis in caput, pectus, man^o. pedes distribuit
Quæ

Quæ est tertia forma diuidendi? Quum subiecti alicuius accidentia recensemus, ut Ciceroni hec omnia insuerunt, eloquantia, prudentia, appetitæ dominatõis uindicta. Quæ est quarta forma seu ratio diuidendi? Quoties uocabulum polyemom, hoc est, quæ plura significat, in sua significata diuidimus, ut, Iustitia aliàs significat, obedientiam erga omnes uirtutes, aliàs particularem uirtutem designat, qua quis suum cuiq; tribuit.

DE QVAESTIONE COMPOSITA, quid sit, & quomodo explicetur,

IN initio huius compēdij, dictum est, Dialecticam esse artem docendi, porro, docere nos, uel questiones simplices uel compositas, quo modo preterea simplex questio explicetur, uidelicet, per definitiõem, & diuisionem, iam in præcedētibus traditum est. Superest igitur, ut compositæ quoq; questionis explicandæ rationem demonstrēs, & primum declarā, quid sit composita quæstio. Quæstio composita nihil aliud est, quam dubitabilis propositio. Quid est propositio? Est oratio indicatiua, uerum aut falsum, sine ambiguitate significans. Cur addis particulam, sine ambiguitate

ambiguitate: Vt excludantur uocabula polysema, hoc est, quæ plura significant. Quotuplex est propositio: Multæ sunt propositionum diuisiones, sed generalissima hæc est, quæ propositionum alia sunt Cathegoricæ, alia Hypotheticæ. Quæ est propositio cathegorica: Est una & simplex oratio, ut Sola sibi uirtus semper pulcherrima merces. Quid est propositio hypothetica: Est quæ ex duabus orationibus, coniunctiõne copulatis, componitur, ut Si nõ maturius occurratur Turcis, metuendum est, ne inuadant Germaniam. Quæ est secunda diuisio propositionũ: Quod alia sunt affirmatiuæ, ut est res solliciti plœna timoris amor. Alia negatiuæ, ut Stulto nemo in amore sapit. Quæ est tertiã diuisio propositionũ: Quod alia sunt ueræ, ut Deus est iustus: Alia sunt falsæ, ut mundus est æternus, Quæ est quarta diuisio propositionum: Quod propositionum alia sunt Vniuersales, ut omnis legum mutatio est periculosa. Nulla mutatio rituum, est sine seditiõne. Alia sunt particulares, ut quedam legũ mutationes, interdum sunt necessarię. Alie sunt indefinitæ, quibus nullũ signum præponit, ut, anima hominis est immortalis. Alia singulares

gulares, ut Aristides fuit iustus. Quæ est quinta diuisio propositionum? Quod aliæ sunt necessariæ, aliæ contingentes. Quæ propositiones sunt necessariæ? In quibus definitio, genus, species, differentia, uel propriū est prædicatum, Quæ sunt propositiones contingentes? In quibus accidentia de subiectis prædicantur, ut Cicero fuit eloquens. In hac propositione, eloquentia, quod est accidens de Cicerone, ut subiecto prædicatur. Quot sunt partes propositiōis? Tres. Subiectum, Copula, & prædicatū. Quid est subiectum in propositione? Quicquid præcedit copulam id est uerbum substantiuū, excepto signo & negatione. Quid est copula? Est uerbum substantiuum, quod connectit subiectū cum prædicato. Quid est prædicatum? Est quicquid sequitur copulam, præter signum & negationem. Da exemplum. Vt in hac propositione, Omnis seditio uulnerat rem publicam, Subiectum est seditio, copula uerbum substantiuum, est, prædicatum, uulnerans rem publicam. Nam uerbum actiuum resoluitur in uerbum substantiuum, & participium eiusdem temporis, & pro uulnerat dicendum, est uulnerans. Vnde intelligam quo

quo modo apposite respondendum sit quæ-
renti de supradictis propositionis diuisioni-
bus? Ex hoc uersiculo. Quæ? Cauel Hyp.
Qualis? ne. uel aff. u. quanta? par. in. fin.
Nam quærenti, quæ sit propositio? apposite
respondebitur, esse Catheticam, uel Hypo-
theticam. Quærenti, Qualis? respondebitur
esse, affirmatiuam, uel negatiuam. Quæren-
ti, uero, Quanta sit propositio, respondebitur,
aut uniuersalem esse, aut particularem,
aut indefinitam, aut singularem.

DE OPPOSITIONE PRO- POSITIONVM.

Quot modis opponuntur inter se pro-
positiones? Quadrupliciter. Cōtrarie, Sub-
contrarie. Contradictorie, & subalterne.

Quæ autem propositiones quibus

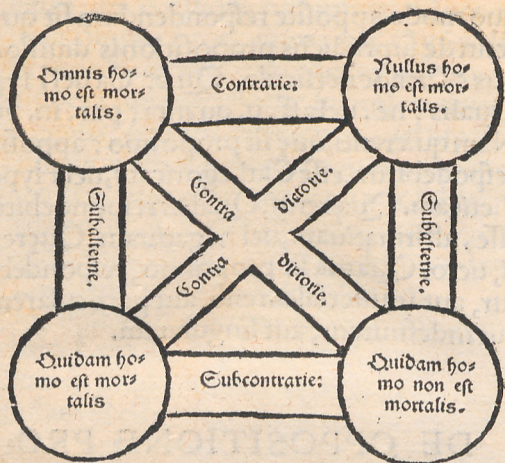
modis opponuntur,

declarat sub-

iectra

figura.

B



Quæ est lex & ratio contrariarū? Quod contrariæ nunq̄ simul ueræ esse possunt, sed simul falsæ in materia contingenti, hoc est, ubi accidentia tribuuntur subiectis, ut om̄s anima est mortalis, & nulla anima est mortalis, quarum utraq̄ est falsa. Quæ est lex & ratio Subcontrariarum? Quod pariter ueræ esse possunt, in predicatione contingenti, ut quidam homines sunt iusti, quidam homines non sunt iusti. Quæ est lex & ratio Contradictoriarum? Quod hæc nunq̄ simul aut ueræ

ueræ aut falsæ esse possunt. Quæ est lex & ratio Subalternarum? Quod hæc nunquam simul falsæ esse possunt, quia sunt particulares, seu singulares sub uniuersalibus comprehensæ, sed pariter ueræ esse possunt.

DE TERTIO MEMBRO DIALECTICES, nempe, argumentatione, per quam Quæstio composita docetur & explicatur.

SVpra dixisti, quæstionem compositam, explicari per argumentationem. Iam igitur ostende, quid sit argumentatio, & quot species seu formas sub se comprehendat. Argumentatio est, quoties unam sententiã ex alia colligimus, ut, Catilina fuit seditiosus, igitur iure eiectus est ex urbe Romana. Hic, posterior sententiã ex priore colligitur. Quot sunt, quæ in argumentatione considerantur? Duo. materia & forma. Quid est materia in argumentatione? Materia sunt ipsæ propositiones, ex quibus conficitur argumentatio. Quid est forma? Est ratio connectendi propositiones inter se, ut iusta ac recta sequatur conclusio. Quot sunt forme connectendarum propositionum? Quatuor. Syllogismus. Enthymema. Inductio, & Exemplum.

B ij DE SIL

DE SYLLOGISMO.

Quid est Syllogismus? Est forma argumentandi, in qua ex duabus precedentibus propositionibus. certa sequitur conclusio, ut
Insidiatores iure licet interficere.

Clodius fuit insidiator, ergo,
Clodius iure occisus est.

Ex quot partibus constat Syllogismus?
Tribus, qui termini appellantur, nempe maior, minor, & medius. Quis est maior terminus in Syllogismo? Qui solum in prima propositione ponitur. Quis est minor? Qui ponitur solum in secunda propositione. Quis est medius terminus? Qui in utraque propositione ponitur, necque repetitur in conclusione. Da tres terminos, ex quibus possit componi Syllogismus. Sint exempli gratia hi tres termini. Fur, Verres, & suspendendus. Ex his tribus terminis, hunc in modum potest connecti Syllogismus.!

Omnis fur est suspendendus.

Verres est fur. igitur.

Verres est suspendendus,

In hoc Syllogismo, maior terminus est, suspendendus, quia ponitur solum in prima propo

propositione. Minor uero terminus, est Verus, quia ponitur solum in secunda propositione. Medius autem terminus est fur, quia in priore & posteriore propositione ponitur neque repetitur in conclusione.

Declarasti supra, quae sint membra simplicia syllogismi, & quo modo appellentur, iam ostende, quo modo appellantur partes coniunctae. Dicuntur duae praemissae, seu propositiones, & conclusio, Quamquam improprie prior propositio maior, & posterior minor appelletur.

Quot requiruntur ad bonam formam syllogismi: Duo, figura & modus. Quid est figura in syllogismo? Est dispositio medij termini. Quid est modus? Est quantitas & qualitas propositionum in syllogismo. Quae est prima figura? In qua medius terminus ita disponitur, ut sit in prima propositione subiectum, & in secunda predicatum, ut ex subiectis exemplis apparebit. Quot sunt modi huius figurae? Quatuor, uidelicet, Barbara, Celarent, Darij, Ferio. In quibus dictionibus solarum uocalium ratio habenda est. Nam A, designat uniuersalem affirmatiuam, E, uniuersalem negatiuam, I, particularem, uel singularem

B iij

gularẽm

gulem affirmatiuam. O particularem, uel
singulem negatiuam.

Bar Omnis magistratus est a Deo.

ba Omnis prætor est magistratus. igitur.

ra Omnis prætor est a Deo.

Ce Nulli imperiti sunt idonei ad imperium

la Omnes adoleſcentes ſunt imperiti. ergo.

rent Nulli adoleſcētes ſunt idonei ad iperium

Da Omnes homines ſunt mortales.

ri Hercules eſt homo. igitur.

i Hercules eſt mortalis.

fe Nullus temerarius Princeps bene ad
miniſtrat.

ri Quidā Principes fuerūt temerarij. ergo

o Quidam Principes non potuerūt recte
adminiſtrare.

Quæ eſt ſecunda figura? In qua, me-
dius terminus ē & in maiore, & minore præ-
dicatum. Quot ſunt modi huius figuræ?
Quatuor.

Ce Nulli Philoſophi amant calumnias.

ſa Omnes Sophiſtæ amant calumnias. igit.

re Nulli Sophiſtæ ſunt Philoſophi.

Ca Omnes Christiani recte interpretantur scripturam.

mes Nullus Sacramentarius recte interpretatur scripturam.

tres Igitur nullus Sacramentarius est Christianus

Fes Nemo uere Theologus contemnit philosophiam.

ti Quidam Concionatores contemnunt Philosophiam, igitur.

nō Quidam Concionatores uere Theologi non sunt.

Ba Omnis poenitentia debet habere fidem.

ro Iude poenitentia non habuit fidem. igitur.

co Iudae poenitentia non fuit uere poenitentia

Quae est tertia figura? In qua medius terminus est subiectum in maiore & in minore. Quot sunt modi huius figurae? Hi Sex.

Da Omne ius naturae concedit uim uis depellere.

rap Omne Ius naturae, est ius diuinum. igitur

ti Ius diuinum concedit uim uis depellere.

se Nulla uirtus est fugienda.

lap Omnis uirtus paratur labore. igitur.

ton Quidam labor non est fugiendus.

B iij Di

- Di Pauli prouocatio est licita.
 fa Omnis prouocatio ē contendere in iudicio. igitur.
 mis Contendere in iudicio est licitum.
 Da Omnium hereticorum consuetudo est fugienda.
 ti Quidā heretici sunt Anabaptistę. igit.
 fi Anabaptistarū consuetudo ē fugienda.
 Bo Quædā uis nō phibetur iure naturali.
 car Omnis uis ledit proximū cui infertur.
 do Igitur quædam lesio proximi non prohibetur iure naturali.
 fe Nullus magistratus est contemnendus.
 ri Quidā magistratus ē ordinatus a Deo.
 son Igitur quoddam ordinatum a Deo non est contemnendum.

DE SYLLOGISMO Expositorio.

Quid est Syllogismus expositorius?
 Est qui uniuersalem exponit per singularē,
 ut, Iob fuit uir iustus. Iob permissu Dei afflictus est a diabolo. Igitur Deus interdum permittit uiros iustos affligi. Hic, uniuersalis propo

propositio, nempe iustos pati afflictiones, ex
ponitur seu probatur per singularem, uide-
licet q̄ Job quum fuerit iustus afflictus est.
Quando incidit usus huius Syllogismi? In
tractandis exemplis, ut si quis exemplo uelit
probare diuites posse seruari, huiusmodi Syl-
logismo expositorio ostendere poterit,

Abraham fuit seruatus.

Abraham fuit diues. igitur,

Diuites seruari possunt.

DE SECVNDA ARGVMENTATIONIS forma, nempe Enthymemate.

Quid est Enthymema? Est mutilatus
syllogismus, omissa nimirum altera præmis-
sarum, aut maiore aut minore, breuitatis uel
dissimulationis causa, ut Catilina est seditio-
sus. Igitur est puniendus. Hic, maior propo-
sitis, nempe seditiosos esse puniendos, bre-
uitatis causa omittitur, quia notior est, q̄ ut
opus sit auditorem eius commonefacere. Da
exemplum ubi per dissimulationem aliqua
præmissarum omittitur. Ut comptus est igitur
amat. Nam maior propositio uidelicet quod
omnis comptus amat, utpote infirma per dis-
simulationem omittitur. Quot sunt partes
B v Enthym

Enthymematis? Dicitur. Antecedens & Consequens, ut in præcedente exemplo, Antecedens est, Catilinam esse seditiosum, Consequens, igitur est puniendus.

DE TERTIA FORMA ARGUMENTATIONIS nempe, Inductione.

Quid est Inductio? Est argumentatio, in qua ex multis singularibus propositionibus colligitur uniuersalis. Quod nihil aliud est quàm ab experientia ratiocinari, ut quia aliquid ita se habet in hac re, similiter & in illa, & sic in cæteris, ideo in uniuersum colligim⁹ in omnibus ita se habere. Vt Christus passus est, atq; ita ingressus est regnum suum. Sic etiam Apostoli & reliqui sancti uiri qui ante nos fuerunt. Igitur & nobis patiendum est, atq; per mortem ingrediendū ad uitam, anteq; Christo coheredes erimus.

DE QUARTA FORMA ARGUMENTATIONIS, nempe Exemplo.

Quid est exemplum? Est forma argumentationis, in qua similes personæ & similia facta conferuntur. Vt Heli grauiter punitus ē a Deo, propterea quod nō coerceret filios

filios suos. Ideo & alij parentes, qui eodem modo corrupte educant liberos suos, diuinā ultionem expectent.

DE SORITE,

Quid tibi uideatur de Sorite? Numeratur & hic inter formas argumentandi, Est autem nihil aliud, q̄ coaceruatio propositio-
num necessario inter se coherentium, nempe generum, specierum, causarum, & effectuum. Vt fiducia misericordiæ, nō potest existere nisi in his, qui sentiunt iram Dei. Sensus iræ Dei, non est nisi in his, qui timēt Deum. Timor Dei non est sine bonis operibus. Igitur fides non est sine bonis operibus.

DE LOCIS DIALECTICIS.

Quot partibus cōstat Dialectica? Dialectica duabus partibus est comprehensa, quarum altera Critice, altera Topice appellatur. Quod est officium topices? Vt tradat rationem inueniendi argumenta ad propositionem probandā. Quod est officium Critices? Tradere rationem iudicandi de inuentis argumentis, an instituto probando idonea

nea sint. Quum igitur in præcedentibus de Critice satis explicatum sit in formis argumentationum, Superest, ut de topice, hoc est, ratione inueniendorum argumentorum succincte ac dilucide tractes.

Vnde inueniuntur argumenta: Ex locis. Quid est locus? Est sedes argumēti. Quo modo diuiduntur loci? In locos rerū & personarū. Sed de personarum locis præcipiūt. Rethores in genere demonstratiuo personæ, ideo nos rerū locos perstringem⁹. Quo modo diuiduntur loci rerum? In internos & externos. Quot sunt loci Interni? Definitio, genus, species, differentia, proprium, coniugata, torum, partes, causæ effectus.

DE LOCO DEFINITIONIS.

Primus igitur locus est a definitione, ex qua (teste Cicerone) oīs de quacunq; re institutio proficisci debet. Et quidem, quid sit definitio, & unde eius materia sumatur, supra explicuisti, Iam ostende, qua ratione ab hoc loco argumentemur. A definitione ad definitum affirmatiue & negatiue argumentamur

tamur. Affirmatiue, ut animal rationale ē,
igitur homo est. Negatiue, ut animal ratio-
nale non est, igitur nec homo est, Quo mo-
do argumentamur a definito ad definitio-
nem? Similiter affirmatiue & negatiue. Ut
Aristides fuit iustus, igitur reddidit unicuique
quod suum est, & contra, ut Philippus frau-
de sibi subiecit Grecos, ergo fuit iniustus.
Quæ est huius loci regula? Quod cui conue-
nit definitio, ei conuenit & definitum. Et cui
adimitur definitio, ei adimitur & definitum.

DE LOCO A GENERE.

Quid sit genus, & unde petatur, nempe
ex uocum ordinibus, supra demonstratū
est, iam declara, quo modo a genere argu-
mentemur. A genere tantum negatiue ar-
gumentamur, ut animal non est, ergo nec ho-
mo est. Quæ est huius loci regula? Quod
cui adimitur genus, ei adimitur & species.

DE LOCO A SPECIE.

Quid sit species, superius inter uniuersa
falia explicatum est. Quo modo argumen-
tamur ab hoc loco? Tantum affirmatiue, ut
homo

homo est, igitur animal est. Quæ est regula
huius loci? Quod cui tribuitur species, ei
tribuitur & genus.

DE LOCO A DIFFEREN- tia uel proprio.

Quid sit item Differentia, & quid pro-
prium, ante declaratum est. Quo modo ar-
gumentamur ab his locis? **Affirmatiue &**
negatiue, Vt rationale est, igitur homo est,
& non est rationale, igitur nec homo. Quæ
est huius loci maxima? Quod differentia seu
proprium conuertitur cum specie cuius est
proprium, uel differentia, Vt quicquid rati-
onale est homo est, & quicquid homo est, ra-
tionale est.

DE LOCO A CONIUGATIS.

Quæ sunt coniugata? Coniugata dicun-
tur quoties casus alicuius uocis mutatus gignit
argumentum, ut Regulus in aduersis re-
bus non fuit miser. Igitur aduersa fortuna,
non facit aliquem miserum.

DE LOCO A TOTO ET PARTIBVS.

Quo

Quo modo argumentamur a toto ad partes? Vt homo est, igitur constat ex anima & corpore. Pœnitens est. Igitur contritiônē habet & fidem. Quo modo a partibus ad totum? Vt neq; diuino neq; humano iure pmittitur usura, ergo nullo iure permittitur.

DE LOCO A CAUSIS.

Numerasti superius inter locos inter nos etiam locum a causis. Iam ostende, quotuplices sunt causæ, & quo modo ab his argumenta ducantur. Causæ quadrariam diuiduntur. Aut enim sunt efficientes, aut finales, aut materiales, aut formales. Quæ est causa efficiens? Cuius uel aliquid fit, ut Faber est causa efficiens domus. Ab hoc argumentatur Paulus ad Romanos, Magistratus esse colendos, quia Deus ipsorum causa efficiens est.

Quæ est causa finalis? Propter quam aliquid fit, ut domus extruitur ad inhabitandum. Estq; hæc causarum precipua, quippe quæ efficientem ad agendum impellit. Omnia enim (ut inquit Philosophus) propter finem aliquem agunt. Quo modo argumentamur

tamur ab hoc loco? Vt Philosophia utilis est ad recte gubernandas res publicas, Ergo in hac diligenter exercendi sunt adolescentes. Bellum introductū est (inquit Cícero) quo in pace uiuatur. Igitur omne bellum non est nefarium.

Quæ est causa materialis? Ex qua aliud quid fit, ut ex lignis & lapidibus, fit domus, Quo modo argumentamur ab hoc loco? Vt Hercules ex corruptibilibus elementis compositus est, quemadmodum cæteri homines. Ergo certum est eum non esse immortalem.

Quæ est causa formalis? Est ipsa rei perfectio. Quo modo argumentamur ab hoc loco? Vt scriptura inquit. Condidit Deus hominem ad similitudinem sui. Igitur homo excellentissimam habet formam inter cætera omnia animantia,

DE LOCIS EXTERNIS.

Diuisisti supra locos in internos & externos, & internos iam absoluisisti, perge igitur nunc ad locos externos, & primum ostende quot sunt loci externi? Externi loci sunt Sex, nempe, Similia, Comparata, Contraria, Exempla & authoritas

DE LO

DE LOCO A SIMILI ET

comparatis, & quo modo differant a se inuicem.

Similia in hoc differunt a comparatis, quòd similia dicuntur, quoties duo extrema, in duobus tertijs conferuntur, ut, Quemadmodum uascula oris angusti, superfusam humoris copiam respuunt, sensim autem instillatis replentur: Sic tenera puerorũ ingenia, res minutas facilius percipiunt, grandiores non intelligunt. In hoc simili, duo extrema, nempe, tenera puerorũ ingenia, & uascula oris angusti, in duobus tertijs conferuntur, uidelicet respuenda humorum superfluitate, & res grandes nõ percipiendo. Comparata uero dicuntur, quoties duo extrema, in uno tertio conferuntur, Vt Catoni licuit, sequi bellum ciuile, igitur & Ciceroni. In hac comparatione, duo extrema, nempe Cato & Cicerone, in uno tertio comparantur, uidelicet, sequendo bellum ciuile.

DE LOCO AB OPPOSITIS,

& quotuplicia sunt opposita.

Quotuplex est locus ab oppositis? Hic

C

locus

locus quadruplex est. Opponuntur enim alia
qua inter se, uel priuatiue, uel relatiue, uel
contrarie, uel contradictorie.

DE PRIVATIVE OPPOSITIS.

Quae dicuntur opponi priuatiue? Quorum
alterum priuat subiectum altero, ut cae-
citas priuat oculum uisu, & ediuerso. Sic te-
nebrae priuant mundum luce, & lux uicissim
tenebris. Sic motus & quies, somnus & ui-
gilia, &c.

Quo modo argumentamur a priuatiue
oppositis? Vt scriptura appallat Christum
lucem mundi. Ergo ante datum Christum, nisi
hinc aliud erat in mundo, quam tenebrae.

DE RELATIVE OPPOSITIS.

Quae dicuntur relatiue opponi? Illa sim-
plicia nomina, quae antea retulimus ad praesens
dicamentum relationis, ut pater & filius, praesens
ceptor & discipulus, dominus & seruus, ma-
ritus & uxor.

Quo modo argumentamur a relatiue op-
positis? Vt Plato fuit praesensceptor Aristotelis,
ergo non fuit eius discipulus.

DE

DE CONTRARIE OP- POSITIS.

Quæ dicuntur contrarie opponi: Duæ qualitates ex aduerso sibi repugnantes, Vt iustitia & iniustitia, scientia & inscitia. Quo modo argumentamur a contrariæ oppositis? Vt Cicero fuit sapiens. Ergo in hoc non est existimandus stulte egisse, q̄ exustis Philip-
picis uitam non redemerit,

DE CONTRADICTORIE OPPOSITIS.

Quæ dicuntur contradictorie opponi: de his abunde satis supra dictum est, in pro-
positionum oppositione. Quo modo argu-
mentamur a contradictorie oppositis? Vt
omnes homines sunt mortales, Ergo signẽ-
tum est Poeticum Herculem esse immortalẽ.

DE LOCO AB EXEMPLIS.

Quo modo argumentamur ab exem-
plo? De hoc loco superius dictum est inter
formas argumentationis, nempe exemplum
C ij esse

esse, ubi similes personæ & similia facta conferuntur. Vt Balthasar rex punitus ē a Deo, quòd uasa diuino cultui dedicata profanasset. Ergo nec hi diuinam ultionem euadent, qui res sacras temere dilapidant, nec in pios usus conuertunt.

DE LOCO AB AVTHORITATE.

Quando argumentamur ab autoritate? Quoties ad confirmandum thema summi alicuius Principis, aut probati authoris, sententiam in medium adducimus. Veluti si quis probaturus, philosophiam utilem esse rei publicæ, citet illam Platonis sententiam. Eam demum tempore florere, cui philosophi uiri præsent.

DE FALLACIIS.

Locus iam absolutis, proximum erat de fallacijs dicere. Sed quia eiusdem artificis est & bonas argumentationes contexere, & malas diiudicare, ideo nos breuitatis causa satis habuimus iustas argumentationes contextendi rationem ostendere. Sit itaque hec quasi

quasi Isagoge ad Melanchthonē . Agricolā,
Cæsareum, & alios qui prolixius de hac arte
scripserunt recte intelligendos, ut in his le-
gendis diiudicent adolescentes, ad quę com-
munissima capita minutiora quę sint refe-
renda, & primo omnium ex hoc nostro com-
pendio, huius artis quasi idęam aliquam ani-
mo concipiant,

Atq; istud fuit consiliū. huius nostrę
editionis, ut facilem ac compendiariam hu-
ius artis rationem ostenderemus. Alioqui
non solum superuacaneū, sed & plane ridicu-
lum uideri posset, post tot tantosq; scripto-
res, huius artis p̄cepta cōscribere uelle, Cū
nihil uel dici possit, quod ab alijs dictum nō
sit, uel etiā commodiore ordine tradi q̄ re-
centiores aliquot tradiderunt. Verum nos
facilitate & compendio cōteros superare cō-
nati sumus. Quem nostrum conatum, si stu-
diosę iuuentuti non ingratum intel-
lexerimus, breui in Rhetorica,
hoc ipsū prestabimus,



HEXASTICON AD CANDIDVM LECTOREM.

Sedulus hec voluas cui sunt compendia grata.

Quiq; fugis longas, difficileq; vias.

His, ego sum rerum fastigia summa secutus.

Et docui facili, plurima scire, modo.

Nec laudem quaero, pueris prodesse laboro.

Hec est consilij meta, scopusq; mei.

AD ZOILVM TETRASTICON.

Si quis es, obgannis qui coeptis Zoile nostris.

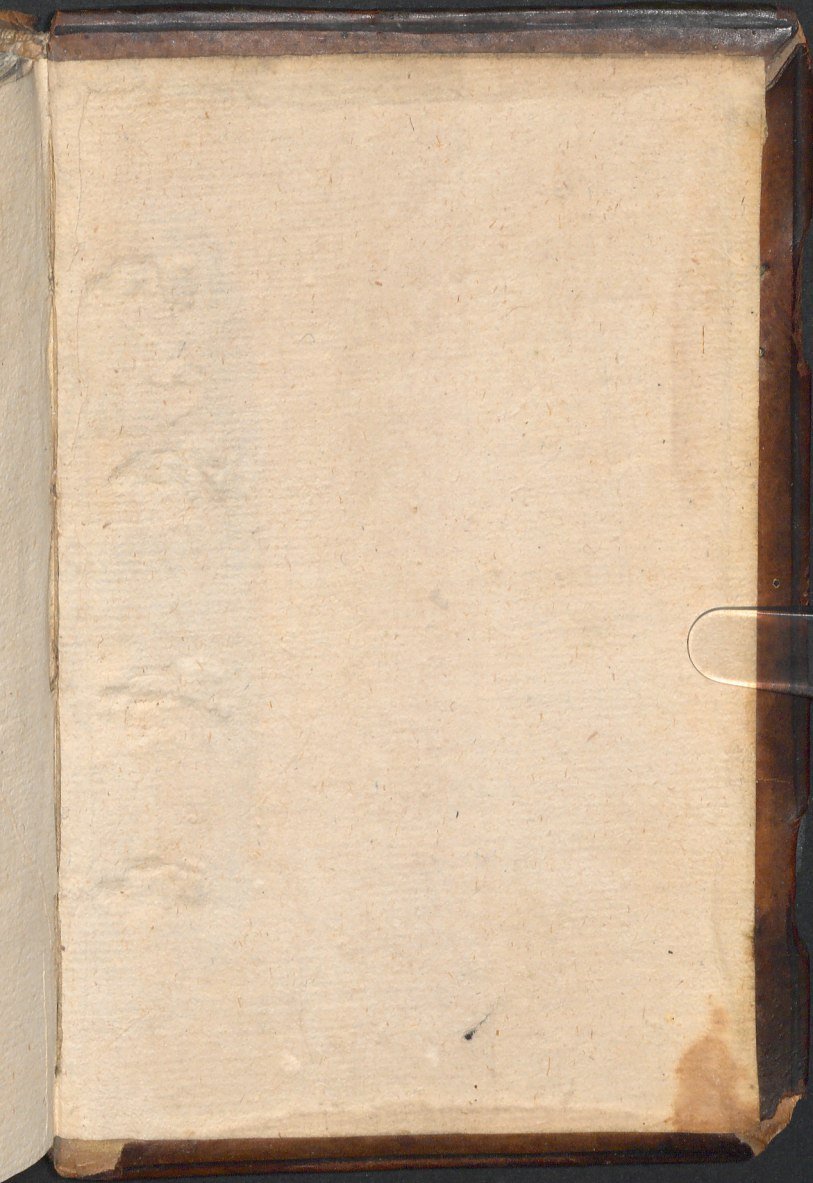
Non tuame quicquam liuida dicta mouent.

Omnibus inuidcas, per me licet, at tibi nemo.

Liuor edax, peccatus sic voret vsq; tuum.









C. 9 -

1513 1-13

locus quadr
qua inter se,
contrarie, ue

DE PRIV

Quæ d
rum alterum
citas priuat
nebræ priua
tenebris. Sic
gilia, &c.

Quo m
oppositis?
lucem mund
hil aliud erat

DE REL

Quæ d
plicia nom
dicamētum
ceptor & dis
ritus & uxo

Quo m
positis? Vt
ergo non fu

ponuntur enim ali
, uel relatiue, uel
rie.

OPPOSITIS.

i priuatiue? Quo
tum altero, ut cœ
& ediuerso. Sic te
nce, & lux uicissim
ies, somnus & ui

ntamur a priuatiue
appallat Christum
latum Christū, ni
tenebræ.

OPPOSITIS.

te opponi? Illa sim
retulimus ad præ
pater & filius, præ
inus & seruus, ma

ramur a relatiue op
ceptor Aristotelis,
lus.

DE

